

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

DE MISANTROOP

(Le Misanthrope)

Komedie in vijf bedrijven in blanke alexandrijnen

door

Molière

Vertaling: Laurens Spoor

Toneelfonds J. Janssens

Antwerpen - 1994

Nr. 2241

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste TIEN tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde auteursrechten aan:

Toneelfonds J. Janssens B.V.B.A.

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gecopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende auteursrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

Laurens Spoor
Amsterdam

Wettelijk depot D/1994/220/78
ISBN 90-385-0357-1

cop. 1994 Toneelfonds J. Janssens/Laurens Spoor

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONAGES :

ALCESTE,
aanbidder van Célimène

PHILINTE,
vriend van Alceste

ORONTE,
aanbidder van Célimène

CÉLIMÈNE,
jonge weduwe

ÉLIANTE,
nicht van Célimène

ARSINOÉ,
vriendin van Célimène

ACASTE,
markies

CLITANDRE,
markies

BASQUE,
knecht van Célimène

DU BOIS,
knecht van Alceste

EEN GERECHTSDIENAAR

Het stuk speelt in Parijs, in het huis van Célimène.

EERSTE BEDRIJF

scène 1: PHILINTE, ALCESTE

PHILINTE

Wat heb je toch? Wat is er met je?

ALCESTE

Láát me, wil je.

PHILINTE

Ja maar vertel me dan tenminste welke gril...

ALCESTE

Laat mij met rust, zeg ik, en wég nu, uit mijn ogen.

PHILINTE

Voor je je kwaad maakt, moet je toch eerst luisteren.

ALCESTE

Ik wens mij kwaad te maken en jou niet te horen.

PHILINTE

Die woedeuitvallen van jou begrijp ik niet.

En ook al zijn wij vrienden, ik ben toch de eerste...

ALCESTE

Een vriend van jou, ík? Nou, vergeet dat voortaan maar.

Ik heb mij tot op dit moment wel zo gedragen,

10 Maar nu je mij je ware aard hebt laten zien,

Maak ik aan onze vriendschap radicaal een einde.

Ik ambieer geen plaats in een verdorven hart.

PHILINTE

Ik heb dus volgens jou, Alceste, iets misdreven?

ALCESTE

Dat jij van pure schaamte niet gestorven bent!

Wat jij presteert valt absoluut niet goed te praten;

Wie zoiets doet verliest op slag zijn goede naam.

Daar zie ik hoe je iemand overstelpt met achting
 En hem je innigste genegenheid betuigt;
 Met de uitbundigste beloften en geloften
 20 Blaas je het vuur van je omhelzingen nog aan;
 En als ik je daarna dan vraag wie hij mag wezen,
 Blijk je ternauwernood te weten hoe hij heet;
 Je vriendschap keldert al zodra hij uit het oog is,
 En mij wordt hij geschetst als onbetekenend.
 Gaddamme! Wat gewetenloos, laf en onwaardig
 Zo diep te zinken dat je zelfs je ziel verraadt.
 Als ik per ongeluk iets dergelijks gedaan had,
 Verhing ik mij op staande voet uit schuldbesef.

PHILINTE

Zelf vind ik niet dat ik een halsmisdaad begaan heb;
 30 En daarom smee ik je ermee akkoord te gaan
 Dat ik het vonnis dat jij hebt geveld wat afzwak
 En mij, als jij het goedvindt, hiervoor niet verhang.

ALCESTE

Wat heb je toch een walgelijk gevoel voor humor!

PHILINTE

In alle ernst, vertel me wat je dan verlangt.

ALCESTE

Ik wil dat men te goeder trouw is en onkreukbaar
 En nooit iets zegt wat niet hartgrondig is gemeend.

PHILINTE

Als iemand je met open armen komt begroeten,
 Dan moet je hem betalen met gelijke munt
 Door op zijn enthousiasme prompt te reageren
 40 Met dienstbaarheid en dure eden van jouw kant.

ALCESTE

Nee, ik verafschuw die lafhartige gewoonte
 Die tegenwoordig in jouw kringen hoogtij viert;
 Aan niets heb ik dan ook zo'n gruwelijke hekel
 Als aan de vleierij van al die uitslovers
 Die je zoetsappig in hun valse armen sluiten,
 Terwijl ze zich in holle frases uitputten,
 Die iedereen bestoken met hun omgangsvormen,
 Of hij respect verdient of niet, dat maakt niet uit.

Wat heb je daar nou aan als iemand stroop komt smeren,
 50 Je plechtig achting en genegenheid bezweert,
 En tegenover jou de loftrompet laat schallen,
 Als hij datzelfde doet bij elke idioot?
 Nee, nee, wie nog niet door en door gecorrumpeerd is,
 Die hoedt zich wel voor zulk oneerbaar eerbetoon:
 Met 't hoogste eerbewijs wordt juist iets laags bewezen
 Als je met iedereen op één hoop wordt gegooid.
 Een uiting van waardering moet op voorkeur duiden;
 Wie heel de wereld hoogacht, acht geen mens meer hoog.
 Nu jij ook heult met deze huidige tendensen,
 60 Is het verdomme afgelopen tussen ons!
 Ik sta niet open voor een hart dat willekeurig
 Met gunsten strooit; ik wil niet zomaar iemand zijn.
 Kortom: wie met de hele mensheid aan wil pappen,
 Is duidelijk bij mij aan een verkeerd adres.

PHILINTE

Maar wie behoort tot ons soort mensen wordt geacht
 De gangbare beleefdheidsvormen te hanteren.

ALCESTE

Nee, nee! De allerstrengste sancties moeten staan
 Op die abjecte windhandel in schijnvriendschappen.
 Bij iedere gelegenheid en overal
 70 Dient men zijn hart tot op de bodem bloot te leggen;
 Dat hart moet spreken, en wij mogen ons gevoel
 Nooit met een masker van beleefdheid camoufleren.

PHILINTE

Toch wekt een ongeremde openhartigheid
 Gewoonlijk óf de lachlust op óf irritatie;
 Per slot is het -met eerbied voor jouw strenge norm-
 Vaak beter om het hart niet op de tong te dragen.
 Zou het gepast zijn als je iedereen rechtstreeks
 Mét alles wat je van hem denkt zou confronteren?
 Stel dat je iemand haat of je aan iemand stoort,
 80 Moet je hem dat dan onomwonden laten weten?

ALCESTE

Ja.

PHILINTE

Wat! Zou jij die oude Émilie vertellen
Dat zij niet meer de jonge bloem moet uithangen,
En dat haar opgeverfde hoofd ons ronduit afschrikt?

ALCESTE

Beslist.

PHILINTE

En Dorilas dat hij een gesel is?
Dat 't hele hof doodziek wordt van z'n prietpraat over
Zijn heldenmoed en zijn roemruchte voorgeslacht?

ALCESTE

Precies.

PHILINTE

Dat meen je niet.

ALCESTE

En óf ik dat wel meen;
Ik weiger in dit opzicht wie dan ook te sparen.
Mijn ogen zijn te zeer gekwetst, want aan het hof
90 Zowel als in de stad wekt alles mijn misnoegen;
Ik word zwartgallig en ik raak geïrriteerd
Als ik moet aanzien hoe de mensen zich gedragen;
Waar ik ook kijk, ik zie slechts laffe vleierij
En niets dan onrecht, eigenbaat, bedrog, gekonkel;
De maat is vol en, tot het uiterste getergd,
Wil ik de strijd aanbinden met de hele mensheid.

PHILINTE

Die filosofisch onderbouwde ergernis
Gaaf mij te ver. Ik lach om dit soort norske vlagen.
Wij lijken nota bene die twee broers wel die
100 Getekend worden in 'De School voor Echtgenoten',
En die...

ALCESTE

Mijn God! Spaar mij je vergelijkingen.

PHILINTE

Maar hou dan op met die stompzinnige rancune.
De wereld zal er heus niet door veranderen,
En daar je zo op openhartigheid gesteld bent,
Zeg ik je openhartig dat men overal

Jouw ziektebeeld als een komedie op zal vatten,
 En dat zo'n uit de hand gelopen woede op
 De tijdgeest jou in brede kring belachelijk maakt.

ALCESTE

Verdomme, des te beter! Dat is wat ik vraag;
 110 Een prachtig teken; dat doet mij nu juist genoeg;
 Ik koester voor de mensen zoveel minachting
 Dat 't mij zou kwetsen als ik in hun ogen wijs was.

PHILINTE

Jij draagt de hele mensheid wel een kwaad hart toe!

ALCESTE

Een vreselijke haat heeft in mij toegeslagen.

PHILINTE

Zal elke arme ziel dan, zonder onderscheid,
 In deze vloed van haat en nijd gedompeld worden?
 Er zijn toch ook in onze tijd wel lieden die...

ALCESTE

Ik haat in 't algemeen, en elk mens in 't bijzonder.
 De één omdat hij harteloos is en doortrapt,
 120 De ander omdat hij die ene maar begaan laat
 En niet de haat voelt die een rechtgeaarde ziel
 Betaamt bij 't constateren van karakterloosheid.
 In 't toppunt van die tolerantie koestert zich
 Die schoft met wie ik in een rechtszaak ben verwickeld:
 Dwars door zijn masker heen ziet men de leugenaar,
 En iedereen is van zijn streken op de hoogte;
 Met 't rollen van zijn ogen en zijn zoete stem
 Weet hij alleen nog buitenstaanders te misleiden.
 Men weet dat deze vlerk van 't allerlaagste soort
 130 Zich heeft omhooggewerkt door smerige praktijken,
 En dat het feit dat hij breeduit op rozen zit
 Onkreukbaarheid doet kraken en de Deugd doet blozen.
 Hoe men ook overal omstandig op hem scheldt,
 Geen mens zal hem in zijn beroerde eer herstellen:
 Noem hem bedrieger, smiecht, of een vervloekte ploert,
 Men is het ermee eens en niemand spreekt je tegen.
 En toch wordt overal zijn valse grijns begroet
 En zwaait men wagenwijd de deuren voor hem open;

En valt er ergens slinks een baantje in de wacht
 140 Te slepen, dan zal hij de beste nog passeren.
 Gaddamme! Dodelijk word ik erdoor gewond,
 Te zien hoe schunnigheid de maat is aller dingen;
 En meer dan eens zou ik het liefst op staande voet
 De mensheid in een afgelegen oord ontvluchten.

PHILINTE

Waarom de tijdsverschijnselen zo'n aandacht geven?
 Heb toch clementie met de menselijke aard;
 We moeten daar niet met zo'n strenge blik naar kijken,
 Maar met een mild oog de tekortkomingen zien.
 Het leven vraagt van ons ons plooibaar op te stellen;
 150 Een al te strikte norm schiet aan haar doel voorbij.
 Het juiste inzicht houdt zich verre van extremen
 En geeft ons het advies met m ate wijs te zijn.
 Die starre en spartaanse deugd uit vroeger dagen,
 Die botst te zeer met onze huidige moraal
 En stelt te hoge eisen aan ons stervelingen;
 Je moet je voegen naar de tijd waarin je leeft,
 En het is absolute waanzin om te denken
 Dat jij de wereld even kunt verbeteren.
 Ik zie, precies als jij, per dag wel honderd dingen
 160 Die beter gingen als ze  anders zouden gaan;
 Maar waar ik ga of sta, en wat mijn oog ook opmerkt,
 Ten prooi aan woede, zoals jij, ziet niemand mij.
 Ik neem de mensen maar zoals ze zijn en wen mij
 Eraan hun doen en laten kalm te ondergaan;
 En aan het hof, zowel als in de stad hier, lijkt mij
 Mijn flegma minstens zo plausibel als jouw gal.

ALCESTE

Maar wordt dat flegma dat meneer zo fraai verdedigt
 Dan nooit eens ergens door getart tot razernij?
 Als nou een vriend je eens toevallig mocht verraden,
 170 Als men op slinkse wijze jouw bezit verwerft,
 Als iemand roddels over jou tracht te verspreiden,
 Zul jij dat alles onbewogen gadeslaan?

PHILINTE

Jawel, ik acht die fouten waar jij je aan ergert

Nu eenmaal eigen aan de menselijke aard;
 En welbeschouwd ben ik niet dieper verontwaardigd
 Als ik een vuile egoïst zie, dan wanneer
 Ik gieren zie, bloeddorstig azend op kadavers,
 Of kwaaië apen of een wilde wolventroep.

ALCESTE

Ik zie al dat men mij verraadt, verscheurt, berooft,
 180 Terwijl ik niet... Verdomd! Ik weiger om nog langer
 Aan zo'n onzinnige discussie mee te doen.

PHILINTE

Een goed idee, ja! Hou maar eens je grote mond.
 Beledig je gespreksgenoot maar eens wat minder,
 En denk maar eens een beetje meer aan je proces.

ALCESTE

Geen denken aan. Dat is een uitgemaakte kwestie.

PHILINTE

Maar wie zal zich dan voor jouw zaak beijveren?

ALCESTE

Wie? Het verstand, mijn goede recht, het juiste oordeel.

PHILINTE

Maar palm je voor de zekerheid geen rechter in?

ALCESTE

Nee. Is mijn zaak onbillijk soms, of twijfelachtig?

PHILINTE

190 Dat niet; maar kuiperij kan je de das omdoen,
 En...

ALCESTE

Ik ben vastbesloten en verroer me niet.
 Ik heb gelijk of ongelijk.

PHILINTE

Vertrouw daar niet op.

ALCESTE

Geen voet verzet ik.

PHILINTE

Maar die ander zit nooit stil.

Hij kan met zijn gekonkel...

ALCESTE

Laat hij maar zijn gang gaan.

PHILINTE

Je komt bedrogen uit.

ALCESTE

Dat zullen we nog zien.

PHILINTE

Maar...

ALCESTE

Mijn verlies zal ik met vreugde incasseren.

PHILINTE

Maar nu...

ALCESTE

Ik wil in deze kromme rechtszaak zien

Of men zo schaamteloos zal zijn, zo diep verdorven,

Zo crimineel en zo pervers dat men mij ten

200 Aanschouwen van de hele wereld onrecht aandoet.

PHILINTE

O, wat een man!

ALCESTE

Graag zou ik, wat het mij ook kost,

Alleen om 't schone feit op zich mijn zaak verliezen.

PHILINTE

Alceste, iedereen die jou op die manier

Zou horen praten, zou er smakelijk om lachen.

ALCESTE

Des te bedroevender.

PHILINTE

Maar die stringente norm

Die jij zo nauwgezet in ieder opzicht aanlegt,

Die rechte koers die jij zo vastberaden vaart,

Herken je die ook in de vrouw die jij hier liefhebt?

Ikzelf verbaas me namelijk dat, ondanks 't feit

210 Dat jij zo drastisch met de mensheid hebt gebroken,

Dat ondanks alles waar men zich gehaat door maakt,

Je oog in haar toch iets bekoorlijks kon ontdekken;

En waar ik eigenlijk nog meer versted van sta,

Dat is die ondoorgrondelijke keuze van je.

De brave Éliante heeft een zwak voor jou;

Arsinoé, die kuis is, lonkt vertederd naar je;

Toch ben je niet in 't minst in hen geïnteresseerd,
 Want Célimène houdt je in haar web gevangen,
 Zij die met haar koket en roddelziek gedrag
 220 Volmaakt de geest van deze tijd lijkt uit te dragen.
 Hoe kan het dat je die zo rigoureuus verfoeit,
 Terwijl je 't aandeel van die schone daarin goedkeurt?
 Zijn het geen fouten meer als je van iemand houdt?
 Ontgaan ze je soms? Of zie je ze door de vingers?

ALCESTE

Nee, nee, mijn liefde voor die jonge weduwe
 Maakt mij niet blind voor al haar onvolkomenheden,
 En hoeveel hartstocht zij ook in mij heeft gewekt,
 Ik ben de eerste die ze ziet en ze veroordeelt.
 Maar, alles welbeschouwd, wat ik er ook aan doe,
 230 Zij weet mij te bekoren, ik erken mijn zwakheid;
 Ik merk haar fouten op en stel ze aan de kaak,
 Maar desondanks blijft zij beminnelijk; haar charmes
 Zijn onweerstaanbaar, maar het lukt mijn liefdevuur
 Nog wel om elke ondeugd uit haar ziel te branden.

PHILINTE

Als dat je lukt, presteer je iets buitengewoons.
 Je denkt dus dat zij ook van jou houdt?

ALCESTE

Ja, verdomme!

Ik zou niet van haar houden als ik dat niet dacht.

PHILINTE

Maar als zij haar gevoelens voor jou kenbaar maakte,
 Wat kunnen je rivalen je nog schelen dan?

ALCESTE

240 Een smachtend hart verzet zich tegen concurrentie.
 Ik kom hier dan ook met geen enkel andere doel
 Dan haar te zeggen wat mijn passie mij maar ingeeft.

PHILINTE

Ikzelf zou, als ik in jouw schoenen stond, beslist
 Haar nichtje Éliante hebben uitgekozen.
 Zij draagt je een warm hart toe, is oprecht en trouw:
 Een keus die meer aan jouw criteria beantwoordt.

ALCESTE

Dat is zo. Mijn verstand zegt het mij dagelijks;
Maar het verstand is machteloos in liefdeszaken.

PHILINTE

Ik vrees het ergste voor jouw hartstocht, en jouw hoop
250 Kon wel...

scène 2: ORONTE, ALCESTE, PHILINTE

ORONTE (*tot Alceste*)

Beneden hoorde ik dat Éliante
En Célimène samen zijn gaan winkelen;
Maar daar men mij vertelde dat ú hier vertoefde,
Kom ik naar boven om u te verzekeren
Dat ik voor u een mateloze achting koester;
Het is dan ook sinds jaar en dag mijn hartewens
Om in uw vriendenkring te worden opgenomen.
Jawel, wie ere toekomt, die bewijs ik eer;
Ik hunker naar een vriendschapsband die ons verenigt.
De warme kameraadschap van een man als ik
260 Is trouwens niet iets om lichtvaardig te versmaden.
*(Tijdens deze woorden van Oronte schijnt Alceste geheel
in gedachten te zijn verzonken en lijkt hij niet door te
hebben dat er tegen hem gesproken wordt. Hij komt pas
tot de werkelijkheid terug als Oronte zegt:)*
Ik richt, als u mij toe wilt staan, het woord tot ú.

ALCESTE

Tot mij, meneer?

ORONTE

Tot u. Beledig ik u daarmee?

ALCESTE

Dat niet, maar het verrast mij wel in hoge mate;
Ik was niet voorbereid op zoveel eerbetoon.

ORONTE

't Respect dat ik u toedraag mag u niet verrassen;
Daarvan kunt u toch wereldwijd verzekerd zijn?

ALCESTE

Meneer...

ORONTE

Ons land biedt niets wat ook maar in de schaduw
Kan staan van de verdiensten waar u blijk van geeft.

ALCESTE

Meneer...

ORONTE

Jawel meneer, in de voornaamste kringen
270 Heb ik uw evenknie altijd vergeefs gezocht.

ALCESTE

Meneer...

ORONTE

De hemel mag mij vellen als ik lieg!
En sta mij toe u dit ter plekke te bewijzen
Met een onstuimige omhelzing mijnerzijds
En het verzoek mijzelf uw vriend te mogen noemen.
Drukt u toch alstublieft mijn hand. Beloofst u mij
Mijn vriend te zijn?

ALCESTE

Meneer...

ORONTE

Nee maar! U strubbelt tegen?

ALCESTE

Meneer, de eer die u mij aandoet is te groot;
Maar vriendschap roept men niet zo één twee drie in 't leven,
En zonder meer ontheiligt men de naam ervan
280 Wanneer men er te allen tijde mee te koop loopt.
Die kwesties vergen moed, beleid en overleg;
Eerst zouden wij dus nader kennis moeten maken.
Als blijkt dat wij elkaar niet liggen, zouden wij
De reeds gesloten onderlinge band betreuren.

ORONTE

Verdomd zeg! Dat zijn wijze woorden die u spreekt;
Mijn achting voor u is daardoor nog toegenomen.
Nu goed, dan draagt de tijd voor onze vriendschap zorg;
Maar ondertussen ben ik helemaal de uwe.
Zit u verlegen om een kruiwagen aan 't hof?

290 Men weet hoezeer de Koning mij is toegenegen;
 Hij luistert naar me en behandelt me steevast
 Als de aanzienlijkste hoogwaardigheidsbekleder.
 'k Sta dus op duizenden manieren tot uw dienst;
 En daar verheven inzichten uw geest zo sieren,
 Stel ik u bloot -als kiem voor onze schone band-
 Aan een sonnet, recent nog aan mijn hand ontsproten,
 En vraag ik u of het in druk verschijnen moet.

ALCESTE

Meneer, laat u dat niet door mij beoordelen;
 Onthef mij van die taak.

ORONTE

Waarom?

ALCESTE

Ik heb het euvel

300 Een beetje eerlijker te zijn dan passend is.

ORONTE

Dat wil ik juist, en ik had reden om te klagen
 Als u mij, waar ik uw oprechte mening vraag,
 In de geringste mate om de tuin zou leiden.

ALCESTE

Als u er zo aan hecht, meneer, doe ik het graag.

ORONTE

'Sonnet...' 't Is een sonnet. 'De hoop...' 't Betreft een dame
 Die ooit mijn liefde voor haar had gevoed met hoop.
 'De hoop...' Het zijn niet van die protserige verzen,
 Maar kleintjes, waarin het om teder smachten gaat.

(Bij iedere onderbreking kijkt hij Alceste aan.)

ALCESTE

We zullen zien.

ORONTE

310 'De hoop...' Ik weet niet of de stijl
 Voor u voldoende zuiver is en ongekunsteld,
 En of de woordkeus u genoeg bekoren kan.

ALCESTE

We zullen zien, meneer.